

A M. KIR. POSTA A MENEKÜLTÜGY SZOLGÁLATÁBAN

Írta: dr. Hencz Lajos m. kir. postatanácsos.

Abból a nehéz, kötelességszerű áldozatkészségből, mely az idegen megszállások nyomán Csonkamagyarország lakosságára hárult, hogy otthonukból kiüldözött, meggyötört véreinket támogassa, megélhetéshez és új otthonhoz segítse, a m. kir. posta is becsületesen kivette részét.

A postások, a megszállások idején szinte kivétel nélkül, törhetetlen hűségüknek, a magyar állameszméhez való önzetlen ragaszkodásuknak adták csalhatatlan tanujelét. Annak az utasításnak, hogy maradjanak továbbra is helyükön, minden veszéllyel szemben becsülettel megfeleltek, de a megszálló, idegen államnak a hűségeskü letételét a leghatározottabban megtagadták, pedig akkor még nem tudták, milyen jövő vár rájuk, ha állásukat elvesztik. A legtöbb helyen, amikor az eskü letételét követelték tőlük, saját elhatározásukból sztrájkba léptek, a posta női alkalmazottai magyar ruhát öltöttek, a férfiak gyűléseket tartottak s egyöntetű állásfoglalásukat határozatok útján közölték az idegen hatalmak kormányának képviselőivel.

Ez volt az oka annak, hogy a megszállás után nyomban, úgyszólván minden postást elbocsájtottak állásából, majd pedig kiutasították őket az elcsatolt területekről. Még nyugdíjasainknak sem kegyelmeztek. Nem egy postás kartársunk szenvedte el a balkáni igazságszolgáltatás ütleget, keserves börtöneit, sőt ezzel kapcsolatban a korai halált is. (Egyik kartársnőnk szemeláttára lötték agyon fivérét, amikor kénytelenek voltak hazafiságuk miatt a demarkációs vonalon átszökni, másik kartársunkat az oláhok úgy megverték, hogy hetekig nem tudott sem ülni, sem hanyatt feküdni külső és belső sérülései miatt stb.)

Hogy mit szenvedtek a megszállás következtében a postások, azt e könyv általános vonatkozású részeiből következtetheti az olvasó, ha tekintetbe veszi határozott állás-

foglalásukat a magyar nemzeti irányzat mellett, melyet tetézt a szolgálati egyenruhához és a magyar posta szolgálati szabályzatához való kitartó ragaszkodás és a magyar társadalom aktív és passzív állásfoglalásában való lelkes részvétel.

Az órákra szabott kiutasítások és ezzel kapcsolatban az ingó és ingatlan vagyonok gyors elkótya-vetyélése a postásokkal kapcsolatban szinte napirenden volt. 1918. november közepétől kezdve 1921-ig tömegesen menekültek hozzánk a megszállott területek kincstári és postamesteri tényleges alkalmazottai és szerencsétlen nyugdíjasai, akik valamennyien megélhetésük biztosításáért könyörögtek s akiknek megélhetéséről, elhelyezéséről az intézménynek gondoskodnia kellett. Bár a m. kir. posta a tábori levelezés miatt amúgy is sokkal nagyobb személyzeti létszámmal dolgozott, mint a háború kitörése előtt s bár a tábori szolgálatból visszatért több ezernyi főre rúgó személyzet az alkalmazottak létszámát tetemesen fokozta: a m. kir. posta kivétel nélkül, minden kifogástalanul viselkedett alkalmazottját szolgálattételre az egyes posta-hatóságokhoz és hivatalokhoz beosztotta. A postamesteri (nem kincstári) személyzet közül igen sok postamestert, kiadót, kiadójelöltet, kiségitőt, levélhordót, küldöncöt kincstári szolgálatba vett át, majd pedig eleinte a menekült postamestereknek a postamesteri állások betöltésénél elsőbbségi jogot biztosított minden pályázóval szemben.

1919. szeptember havában adakozásra szólította fel a posta személyzetét, hogy a menekült postaalkalmazottak anyagi helyzetén javíthasson, mert erre a költségvetés fedezetet jóformán nem is nyújtott. A segélyezést az 1919. október havában megszervezett »A megszállott területek posta- és távirda-alkalmazottainak központi segélyező bizottsága« végezte, mely a személyzet lelkes áldozatkészsége folytán minden kérelmezőt támogatásban részesíthetett.

1920-ban felszólította a posta személyzetét, hogy a waggonokban nagyszámmal sínylő menekült postaalkalmazottaknak a magukéból lakást adjanak, míg azok végleges elhelyezkedést találhatnak s mikor a felszólítás a kedvezőtlen lakásviszonyok miatt csak kevés eredménnyel járt, hivatalos úton intézkedett. A postai forgalom lényeges

csökkenése miatt fölöslegessé vált helyiségeket a posta által szerződésben kikötött bérösszegek megfelelő hányada, vagy ennél is kisebb összeg fizetése ellenében, sőt rendkívüli esetekben ingyen is, a posta a menekült alkalmazottaknak családi lakásul nemcsak átengedte, de önköltségi áron minden menekült postaalkalmazottat átköltöztetett, lakását megfelelően átalakította, kifesttette stb. a rendelkezésre álló s hivatalos órákon túl is igénybe vehető műszaki szervezeteivel. A nőtlen férfiaknak és az egyedül álló nőknek az az egyelőre nélkülözhető hivatalos helyiségekben megfelelő s úgyszólván ingyenes internátusokat rendezett be s hivatalos étkező helyiségeiben igen olcsó ebédet, vacsorát, majd később tejet is biztosított számukra.

1920. év tavaszától kezdve a m. kir. posta — előre látván a létszámapasztás elkerülhetetlenségét — különböző gazdasági (méhészet, gyógynövénytermelés, baromfitenyésztés stb.) és ipari (varrás, szövés, szőnyegkészítés, ernyő-, nyakkendő-, művirág-, díszbabakészítő stb.) tanfolyamokat rendezett be, melyeken a személyzet minden tagja résztvehetett s ezzel a menekülteknek is lehetővé tette, hogy már a tanfolyamok tartama alatt mellékkeresetre tehessenek szert.

A posta vezetősége egyes tisztviselőket már 1920-ban megbízott azzal, hogy a nyomorban élő alkalmazottakat kutassák fel s viszonyaikról — akaratuk ellenére is — tegyenek bizalmas jelentést, hogy a segélybizottság enyhítse szenvedéseiket. Külön helyiségei és beosztott személyzete volt a postának arra, hogy különösen a menekült alkalmazottakat természetben ruhával, fehérneművel, de főként csecsemőkelengyével lássa el.

A menekültek gyermekeit — rossz lakásviszonyaikra való tekintettel — tömegesen juttatta úgy a külföldre, mint saját akciója révén az ország területén üdüléshez: jobb levegőhöz és jobb ellátáshoz.

A m. kir. posta a szerencsétlen sorsú menekült postásokkal szemben talán minden más hatóságot és intézményt felülmúló kiváló jóindulatot tanúsított, amikor szeretettel és megértő részvétellel fogadta őket.

Az ú. n. B.-listák összeállításánál menekülésüket, helyzetüket különösen mérlegelte, mindenkit igyekezett közülni

legalább is olyan hatáskörű állásokban elhelyezni, amelyekben azelőtt a megszállott területeken voltak.

De a m. kir. posta nemcsak az alkalmazottakkal szemben, de általában minden menekülttel szemben igyekezett teljesíteni kötelességét. Az úgynevezett utódállamokkal a postaforgalmat mindenképpen igyekezett helyreállítani, melyet még Ausztriával szemben is megzavart a szociáldemokrata szakszervezetek bojkottja, majd pedig a nyugatmagyarországi fölkelés. 1920. decemberében a Szerb-Horvát-Szlovén királysággal folytatott a m. kir. posta tárgyalásokat, de csak a levélposta forgalmára sikerült egyezményt kötnie s ezt is csak Ausztrián át lehetett lebonyolítani, mert a »Máv.« igazgatása a kölcsönös forgalom felvételére nézve megegyezni nem tudott. 1921. április havában Aradon sikerült az oláhokkal a levélforgalomra nézve, 1921. júniusban Szabadkán a Szerb-Horvát-Szlovén királysággal, majd októberben Nagyváradon az oláhokkal a csomagforgalomra nézve is egyezményt kötni. 1921. október havában a portorosei konferencián e tekintetben is lényeges helyzetjavulás állott be, amennyiben itt Magyarország, Németország, a Szerb-Horvát-Szlovén királyság, a Cseh-Szlovák köztársaság, Oláhország és Olaszország lényegében egy szűkebb postai unióra vonatkozó egyezményt kötöttek, mely lehetővé tette most már a postai forgalom megnyitását.

A m. kir. posta csakhamar biztosítani tudta a táviró- és távbeszélőforgalmat is a megszállott területekre, ami szintén lényeges haladást jelentett a menekültek lelkiállapotának megnyugtatózásában.

Mi, postások, nagyon sok dolgot, talán legtöbbet tudunk e végtelenül szomorú időkről. Hiszen mi közvetítettük annak idején is a hírszolgálatot és a mi lelkünk, a mi szívünk háborodott fel legelőször azokon a tudósításokon, amelyek szüléink, testvéreink, rokonaink, kartársaink és véreink sorsáról szóltak Árpád földjén, idegen uralom alatt!

Erről beszélnünk, részletes leírást adnunk nem szabad! ... Ki tilthatja azonban meg azt, hogy ezek emlékét lelkünkben megőrizzük, hogy az ezek nyomán támadt érzéseket a köztudatba átvigyük? ...

Ezért vagyunk mi minden hazafias, nemzeti irányú mozgalomnak részesei és leszünk a jövőben is.